

Tako obredi krstni so končali.
 In vino v curkih je čez mizo teklo
 in vse, kar v kuhinji se je napeklo,
 prišlo med goste je, ki bili zbrali
 so okrog miz se v tem pomembnem slavlju
 Martinu v čast, v željah po dobrem zdravju!

(Dalje.)

Škrati v Vosmužovski in Lubijski gori

(Lužiškosrbska pripovedka * Ilustrirala Elda Piščanec)

Ko je v sivi davnini Vosmužovska gora pri Vošporku prenehala bruhati iz svoje notranjosti ogenj in pepel, so se v to vdolbino naselili škrati. Ti so uganjali po gori in njeni okolici vsakovrstne prijetne in neprijetne šale ter hrup in direndaj. Imeli so tudi svoje posebne praznike. Da bi jih čim svečaneje praznovali, so kupovali v Vošporku razno kramarsko blago, pri kmetih v okolici pa mleko in sir. Ob takih prilikah so ljudem zastavljali razne uganke, ki jih ti v veliko veselje škratov seveda niso mogli rešiti. »Če bi kdo rešil uganke, ki jih mi zastavljamo,« so pravili, »potem bi ne bilo več obstanke za nas v teh gorah. Izseliti bi se morali, kar bi nam pa bilo zelo neljubo. Tu nam namreč zelo ugaja.«

Nekoč so škrati pokupili v Vošporku pri kramarjih vse blago, pri kmetih v Žarkah in Maleticah pa ves sir in mleko. Zato so ljudje ugibali, kaj neki se v Vosmužovski gori pripravlja k prazniku.

V dneh, ko so škrati praznovali svoje svetke, orje pod Vosmužovsko goro na svoji njivi neki kmetič. Kar zasliši z gore najrazličnejše glasove in ropot. Nekaj časa posluša, potem urno požene voliča: »Hij,

koliko časa vso zadevo, vzame nož ter izreže iz kolača sredico tako, da ostane rob nepoškodovan, nato pa s slamico izsrka iz vrča pijačo, ne da bi približal usta robu vrča. Ko se tako najé in napije, orje dalje in pride ponovno pod vznožje gore, kjer pa o pogrnjeni mizici ni bilo več sledu. Pač pa se zasliši z gore glas: »Tebe je sam vrag učil modrosti. Ukanil si nas in stran moramo od tod!« Proč so bili veseli, pa tudi zlobni in nagajivi škrti z Vosmužovske gore.

Naslednjega dne dobijo prebivalci vasi Krapovje in Kotličiči od škrtov z Lubijske gore ukaz, da morajo prihodnjo noč pripeti vse pse na verige in ostati vsi doma. Neko dekle se je ravno v tej noči zakasnilo in šlo pozno ponoči s preje proti domu. Med potjo zasliši od Vosporka ropot voz in peket konjskih kopit, ki se je vedno bolj bližal. Radovedna stopi s poti pod pristrešje najbližje hiše in od tam neopažena opazuje čudni nočni sprevoz, ki se je pomikal po cesti skozi vas. Na čelu spreveda stopa resnih obrazov in z dolgimi bradami v najlepšem redu truma malih škrtov. Tem sledi gruča jezdecev v pisanih plaščih, za njimi pa vleče dvanajst volov velik voz s srebrnimi kolesi. Na vozu je bila ogromna kad polna zlata.

Vsa omenjena družba je šla že mimo deklice, ko prijaše po kratkem presledku nova skupina jezdecev. Vodil jo postaven mož z visoko perjanico na glavi. Deklica gleda vsa v strahu prihod nove čete in vidi, da se je prvi jezdec ustavil ravno pred hišo, kamor se je ona zatekla, ter začne nekaj skrbno iskati. Ker pa je iskal precej časa brez uspeha, se dekle ojunači, stopi izza pristrešja naravnost k njemu ter ga vljudno vpraša: »Česa iščete, gospod?« Nagovorjeni se obrne k deklici z malomarnim odgovorom: »Prstan sem izgubil,« in išče dalje. Dekle, ne bodi leno, mu pomaga iskati izgubljeni prstan, ki ga kmalu res najde. Bil je težak zlat prstan, okrašen z velikim, bleščečim biserom. Takoj stopi k vodniku in mu ga izroči. Ta se najdbe zelo razveseli. Hoteč deklico obdariti, vidi, da nima ničesar pri sebi. Zato ji reče: »Ker te sedaj nimam s čim nagraditi, pridi čez leto in dan na Lubijsko goro, kjer ti bom tvoj trud bogato poplačal.«

Deklica se je čez teden dni po tem njenem čudnem doživljanju omožila. Ravno čez leto in dan se je napotila na Lubijsko goro, kakor ji je rekel vodnik jezdecev. Ni šla sama. Bog jo je obdaril s krepkim sinčkom, ki ga je srečna mlada mamica ponesla s seboj. Prišla je na goro in videla, da so vodila v neko skalo velika, na stečaj odprta vrata. Previdno je stopala skozi vrata v obširno votlino. Sredi votline je stala velika zlata miza, ob stenah pa so sloneli oni jezdec, ki jih je videla pred letom v onem čudnem nočnem sprevodu. In glej! Vsi so bili pogreznjeni v globoko spanje. Ko pa je prispela do mize sredi votline, so se začeli po vrsti dramiti iz spanja. Eden je celo pristopil k njej in spoznala je v njem onega jezdeca, kateremu je pomagala iskati prstan. Z zamolklim glasom jo povpraša: »Ali si darujejo Srbi še vedno medsebojno novopečene hlebčke kruha?« Ona odvrne brez strahu: »Seveda.« Mož nadaljuje: »Ali še letajo po Lužici črnobeke ptice z dolgimi repi?« Žena začne razmišljati, katere ptice bi mogle to biti. Ko se domisli srak, odvrne jadrno: »Ah, teh je v Lužici še mnogo.« Nato povesi mož glavo in pravi žalostno: »Naš čas še torej ni napočil.« Na te besede spet vsi trdno zaspijo. Le jezdec s perjanico ni zaspal. Peljal je ženo v kot, kjer je stala ona kad, ki so jo pred letom vozili v nočnem sprevodu in ji velel, naj si nabaše zlata, kolikor ga hoče. Žena si tega seveda ni dala dvakrat reči. Naglo posadi sinka na mizo ter začne tlačiti zlato v vse žepe. Nazadnje ga nagradi še poln predpasnik, pohiti iz votline na prosto, misleč tam odložiti zlato in se nato vrniti po sinčka. Toda, oh, nesreča! Komaj je prestopila prag, ko se s truščem zapre vhod v skalo. V vasi Lubiji pod Lubijsko goro odbije ura pravkar eno po polnoči. Brez moči pade žena na zemljo in strmi v golo skalo pred seboj. Ko se zave, začne klicati, jokati in lomiti z rokami kot blazna. Na kolenih prosi Boga, naj ji vrne sinčka. Toda zaman. Skala se ni več odprla. Nazadnje razprostre roke proti Lubiji s prošnjo do vseh, naj ji pomagajo. A le grobna tišina je bila odgovor njenim obupnim klicem in prošnjam. Vsa potrta se vrne nesrečna mati proti domu. Prvemu, ki ga je srečala, je potožila svoje gorje. Bil je to star in izkušen mož. Sočutno ji je svetoval, naj se čez leto in dan ob isti uri zopet napoti na goro in tam počaka, da se skala ponovno odpre.

Kako neizrečeno počasi je za ubogo ženo mineval čas. Že teden dni pred potekom leta se je v nepoposnem koprnenju, pa tudi v strahu napotila na Lubijsko goro ter čakala pred skalo, samo da ne bi zamudila pravega trenutka. Tako pričaka s tesnobo v srcu zadnjo noč. V Lubiji je udarilo v zvoniku polnoč in glej — skala se na široko odpre. S presenetljivim krikom pohiti žena v votlino, kjer v veliko veselje najde svojega ljubljene otroka tam, kamor ga je odložila pred letom. Sedel je še vedno tam na zlati mizi in se poigraval s kupčki zlatih ploščic. Vsa srečna ga pograbi z obema rokama, privije k sebi in pohiti, kolikor so ji dopuščale sile, iz votline na plano. Niti za trenutek se ni ozrla po votlini in njenih prebivalcih. Pa tudi pred votlino se ni hotela muditi. Z vso naglico jo je ubrala po pobočju gore proti domači vasi Krapovje. Šele pod varnim okriljem domače hiše se je ustavila, padla na kolena in se zahvalila Bogu za srečno rešitev sinčka, ki ji je bil ljubši od vseh zakladov, skritih v Lubijski gori.

Prevedel A. Šeško.